

[ELŐZETES TÁJÉKOZTATÓ EGY SZÍNDARABHOZ]

Jon Sobrino '38-ban született Barcelonában, '56-ban jezsuita lett, s 57-től San Salvadorban él. A Bokor a 70-es évek közepén kezdett figyelni arra, hogy mi történik Latinamerikában: tanulmányokat írtunk e történeusről a *Karácsonyi Ajándék* szamizdat-köteteiben. A *Magyar Concilium* szamizdat-kötetei pedig hozták fordításban a latin-amerikai szerzők tanulmányait, melyek a *Conciliumban*, e hét nyelven megjelenő havi folyóiratban, jelentek meg. Sobrino két írását is lefordítottuk: '82-ből – *Hít az Isten Fiában, egy keresztre fészített nép szemszögéből* és 83-ból – *A politikai életszentség profilja* címűeket.

Azért figyeltünk fel rájuk, mert a Sobrino által is képviselt latin-amerikai felszabadítási teológiát s az ötvenes évek végén e teológiával párhuzamosan kibontakozó bázisközösségi mozgalmukat gondoltuk az akkori egyház egyik legfigyelemreméltóbb jelenségének. Másfél évtizeddel a Bokor megszületése után indultak, s mi megállapíthattuk róluk, hogy azt mondják és csinálják, amit hazánkban Kerkai és társai csináltak a harmincas évek közepétől kezdve a KALOT-ban – a hazai *három millió magyar koldus*ért, s tevékenységükből megszületett a politikai elköteleződés is: '47-ben a kékcédulás választást valójában Kerkai pártja, a Barankovics nevével jegyzett Néppárt nyerte meg.

A latinamerikai munkának volt magyar vonatkozása is. Mindszenty a maga ellenfeleinek élte meg a Kerkai-népet, és sikerült is neki Kerkai legközvetlenebb munkatársát, Nagy Töhötöm jezsuitát '47-ben eltávolíttatni az országból. Buenos Aires érseki szemináriumába került spirituálisnak, ahol megtanította a kispapokat arra is, amit idehaza Kerkaival együtt csinált a KALOTban. Ennek az lett a következménye, hogy hamarosan hívatta őt az érsek: Kedves Páter, Argentínában nincs még kommunizmus, s magának sem kell azt itt megcsinálnia. S elbocsátotta őt a szemináriumból. *Volt-e Töhötömnek szerepe a felszabadítási teológia megszületésében?* – szívesen olvasnék erről egy doktori értekezést.

A Bokor a történelemnek feudalizmus-kapitalizmus utáni jelenségeként született meg '45-ben – a népi demokráciának mondott szocializmusban. Megtapasztaltuk, hogy a három millió magyar koldus ügye *átadatott* a Kremlnek s csonkamagyarországi megbízottjának, Róth Manónak, s nincs módunk politikai életszentségre, csak Jézus apolitizmusára, és a sorsazonosságra Jézussal. A Vatikán – a húsz éves Mindszenty-kitérő után – '64-ben helyreállítja a Kreml magyarországi lerakatával a Trón és az Oltár szövetségét, minek következtében az állam ellenségéből az egyház ellenségévé minősül át a Bokor, s a 80-as években egyházunk is elítél minket. *Mért csak velünk, magyarokkal köt „részleges megállapodást” a Vatikán?* – erről is örömmel olvasnék egy doktori értekezést.

A latin-amerikai teológia számára ezekben az években adja ki a Hittani Kongregáció az őket okító két Instrukciót. Az elítélések csak ezek nyomában születnek meg. Közben a Szovjet beadja a kulcsot, s Latinamerika teljesen kiszolgáltatódik a globális tőke pusztító hatalmának. Ennek hatására-e, nem tudom, de mintha Sobrino váltana a dogmatika irányában. '91-ben megjelenik *Jézus, a szabadító – Jesuchristo*, '99-ben pedig *Krisztus, a szabadító – La fe* c. könyve. De már megint megelőzzük őt, őket. Ezekben az években közösi ki Paskai bíboros egyházunkból Gromon Andrást. Mi köze ennek Sobrinohoz? Talán ez: Sobrino csak gondolja, amit Bandi ki is mondott. Nem tudom, hogy így van-e. Ítéljük meg magunk, ha tudjuk...

A TALÁLKOZÓ

(*Helyszíni jelentés a Levada – Sobrino találkozásról*)

Narrátor: Hölgyeim és Uraim! Bemutatom kis jelenetünk szereplőit. Ez a hetvenes éveiben járó komoly úr – őeminenciája Williams Levada bíboros. A Vatikánban, a világ legkisebb államában – a pápa után – a legfontosabb hivatalt tölti be. Ő a Hittani Kongregáció vezetője. Elődje e hivatalban – a mostani pápa. A másik szereplő Amerikából érkezett, annak egyik legkisebb államából, San Salvadorból: Jon Sobrino. Ő sem fiatal már, de még nincs hetven éves. Könyvíró ember. Tanszékvezető professzor. Teológus. Tíz-húsz esztendővel ezelőtt írt két könyvet. A Hittani Kongregáció elrendelte e könyvek sürgős vizsgálatát. Röpke hét esztendőt vett igénybe e sürgős eljárás. Két hete kiadta őeminenciája a maga *Közleményét* a vizsgálatról. Ezt követően e-mailen megbeszéltek ezt a személyes találkozót. Frascati a színhely. Róma közelében. Megérkeznek e hangulatos, vidéki, és mégis exkluzív kiskocsmá különtermébe. Bemutatkoznak egymásnak, leülnek, s miközben koccintanak, Levada letegezi Sobrinot.

- Öcsém, én vagyok az idősebb. Szervusz János!
- Nagy megtiszteltetés ez számomra. Servus humillimus... – Vilmos! Sajnálalak, hogy meg kellett írnod...
- Sohse sajnálj, a közleményírás nálam foglalkozási ártalom. Ha majd te leszel prefektus, veled íratja meg a főnök.
- Ne viccelj már, azt sem tudja, hogy a világon vagyok.
- Tévedsz. Amikor befutott a Hivatalba – az Opus Dei egyik buzgó prelátusától – a feljelentés ellened, s referáltam erről neki, akkor említette, hogy emlékezik a nevedre. Öreg fiú vagy már Te is, mindössze egy jó tízessel vagy fiatalabb nála. A szerénykedést abbahagyhatod. Majd ha befutsz hozzánk, akkor stílust válthatsz, s mondhatod nagy alázatosan, hogy *mi sembra* (neked csak úgy látszik), ahogy az a Hivatalban illik. De ebben a kocsmában mondhatjuk, amit gondolunk. Kocsmá – az igazat-mondás helye! Szép a meghatározásom, ugye? Kocsmá bizony ez, mégpedig a javából, s nem dikasztérium, de nem ám.
- Tud a találkozásunkról?
- Remélem, nem. Ha mégis tudomást szerezne róla, legjobb, ha a végén megállapodunk majd egy szövegben, hogy miről is beszélgettünk. Csak azért, hogy ugyanazt mondjuk, ha kérdezik. Rendben?
- Rendben. De kérdeznék még valamit... S ha nem akarnál válaszolni, úgy is jó.
- Csak kérdezz nyugodtan, válaszok.
- Ezt a borízű hangot a főnökkel is megengedheted magadnak?
- Hova gondolsz? Azt csak külsők engedhetik meg, mint az az elszánt magyar... hogy is hívták, már elfejtettem a nevét. Régi történet. A főnök még prefektus korában elmondta neki, amit én is megírtam Neked a közleményem végén. Mire az a vadember azt mondta neki, hogy akkor küldjön magnó-készülékeket a szószékekre. A pap majd csak megnyomja a start gombot, s már jön is az apparátból a tévedhetetlen szöveg.
- Akkor folytatom, ahol abbahagytam: Sajnálalak... Sajnálalak, mert Te is jól tudod, hogy amit írtál, azt én is meg tudnám írni. Ha nem is szóról-szóra úgy, ahogy Te írtad. De a tartalma ugyanaz lenne. S mondani egy életem keresztül az ellenkezőjét annak, amit csak az nem tud, aki nem akarja – rettenetes lehet.
- Álljon meg a menet. Nem egy életem keresztül, csak a hivatali időm alatt. Betöltöm a 75. évet, és nincs tovább. Utána még öt évig alkalmas leszek, ha közben konklavé lesz, pápát választani. Nyolcvanon túl pedig már csak akkor sajnálhatsz, ha véletlenül engem választanak meg a főnök utódjának. Nem valószínű. Szóval, ha betöltöm a 75-öt, akkor járhatok sűrűn ilyen helyekre, ahol nincsen *mi sembra*, s mondhatom, amit gondolok.

– De miket gondolsz? Lehet élni ebben a skizofréniában? Tudod, hogy tévedhetetlen szövegeket kell legyártanod hivatali megbízásból – munkaviszonyként. Tudod, hogy az ilyen magamfajta szerencsétlen Jancsikkal közölnöd kell, amiről csak a Marinénik gondolják már... Azt, amit jó katolikusnak gondolnia kell. Hogy bírod ezt a tudathasadásos állapotot?

– Professzorom, professzorom, te csak a magad fejével tudsz gondolkodni. Ha volna akkora tehetségem, mint Neked, nem lennék prefektus. De nem ám! Akkor én is tanszékvezető lennék, s ügyeskednék, ahogyan Te is próbáltál. Hogy olyan könyvet írjak, amiért nem jelentenek fel. De ahogy én téged nézlek, te ilyet nem tudsz. Mindenképpen beleírod azt is, amit gondolsz, bár azt reméled, hogy jól elrejtetted. Küngnek sem sikerült elrejtienie, pedig ő csak egy kérdőjelet rajzolt: *Unfélhbar? – Tévedhetetlen?* Kérdőjelét követően aztán áttehette tanszékét a tübingeni állami szektorba. Boff pedig kilépett a ferencesektől, nem bírta tovább a szekatúrát, és megnősült. Hebert Haag pedig megvárta a nyugdíjat, s csak utána kezdett a Tanítóhivatal számára elfogadhatatlan könyveket írni. Korábban írta a *Bibelllexikon*-t, s főnökék békében hagyták. De Te ötvenévesen, sőt hamarább, kezdtél el rendetlenkedni, s hiába ügyeskedtél. Megírtam, hogy mennyire tisztelem buzgalmaidat... s utána kioktattalak, amiről kell.

– Hagyjad már az én nagy tehetségemet! Aki rászánja magát a filosz-létre, összehoz magának egy katedrát. Ha nem is Tübingenben, hát a hárommillió kis San Salvadorban. Megtanulja, amit én is megtanultam. És közben – teológiai tanulmányai ellenére is – Jézust is megismeri... És elbődül a lelke... hogy ez a disznóság nem mehet tovább, mert Jézus mégis csak azt mondta, amit.

– De az enyém nem bődül el barátom, mert tudomásul vettem, hogy a világ olyan, amilyen. El lehet persze menni miatta a Golgotára. Azt lehet. Vedd tudomásul, professzorom, hogy Konstantin után csak nagyítóval láthatsz valami mást az egyházbanvilágban, mint Jézus előtt. Kivakartuk persze a népvándorlás korának zivataráiból Nagy Károly meg a magyar Szent István kardjával – Európát. Megcsináltuk az ismert történelem legkülönb civilizációját: felfedeztük a puskaport s az iránytűt. Fölfedeztük aztán Amerikát is. Kiirtottunk 60 millió bennszülöttet a legkatolikusabb spanyol király zászlaja alatt. Világbajnokok lettünk mi, a fehér ember, mi, a keresztények, a népek fegyveres leigázásában, kincseik-aranyuk-olajuk elrablásában. Nincs civilizáció, amely etekintetben közelünkbe érhetne. Pedig kezdetben még százával s ezrével mentek eleink a Birodalom cirkuszaiba birkózni az oroszlanokkal... De *maradt a világ, ami volt, csatatér, / és ott veszett a lélek is, nemcsak a vér. / Világra jött a Béke és a szeretet, / De a hatalom mindig vassal fizetett. / Európa minden városát, / Porig égették a keresztény katonák...* Professzor Úr!!! Én nem bődültem el, de nem ám! A tényeket illik figyelembe venni.

– S elbődülés helyett mit csinálsz? Mondod a misét meg a zsolozsmát?

– Igen, mert jobbat nem tehetek.

– S mit használsz vele?

– Ha semmit is, de legalább magam karban tartom vele.

– És Jézus?

– Mi van vele?

– Hát ő az *Üdvözítő, a Megmentő, a Megváltó, az Isten végleges Küldöttje, akinek a kinyilatkoztatott és az Egyháztól megőrzött igazsága adja a teológia normatív elvét, amit semmi más felül nem múlhat...* Örök tavaszába kapcsolódva lesz ez a teológia az érvényes újdonság forrása és világosság a jóakarató emberek számára... – ahogyan megírtad nekem a közleményben.

- Nem értelek. Mért mondod fel a közleményt, saját szövegemet?
- Ember!!! Hiszel Te egyáltalán valamiben, ha ezeket le tudod írni?
- Igen. Hiszek az Istenben. Érted? Hiszek benne, de nem vagyok képes átvenni a gondjait. S te, professzorom, ezt teszed. Az ilyen gondját-átvevők a Golgotára valók. Ez a fajta, amelyik mindenkor csak azt akarja tenni, ami Neki, az Istennek kedves. Jobb időkből elégettük őket, mint Husz Jánost – magyar királyi, német-római császári menlevele ellenére is. Mire ment volna szövegével, ha nem égetjük el? Tábornokként élére állt volna a husziták seregének? Téged is el kellene égetnünk. Nem tehetjük. A felvilágosodás kiverte a kezünkből a gyufát. Most csak Közleményeket írunk. Hol máéna, hol Neked... Meg iszogatónk még ezenfelül – ebben a kocsmában. Megkérdezted a pincért, hogy mi az, amit iszunk? Nem? Akármit is, de inkább iszogatók veled, minthogy máglyára küldjelek.
- Monsignore, Eccellenza, prefektusom, félek megkérdezni, de megteszem: mit éreztél, amikor aláírtad november 26-án a Közleményteket?
- Azt, hogy bevégeztem ezt a hat éve tartó ügyet. S hogy elkezdhetek végére járni a következőnek. Már vagy harminc éve vagyok ebben a Hivatalban. Ne haragudj meg érte, de a te ügyed is... csak rutinmunka volt számunkra.
- Ha az volt is, van valami, ha csak kocsmában elmondható is, jó szavad az ilyen istenverte hülyék számára, amilyen én vagyok?
- Hm, hm... Nincs. Menthetetlen vagy. Beleszerelmesedtél Jézusba is, Latin-amerikai szegényeibe is... De jövőre már hetven éves leszel, Jánoskám, s valahogyan majd Te is bevégezed az életet. Kívánom Neked, hogy halálod óráig lobogj és lobogj! És ird a könyveidet, amíg engedjük.
- Nem ilyen jó szóra gondoltam. Ilyet a nagymamámtól várnék. Ide figyelj: nekem nem a megértésedre van szükségem. Nem, mert nem engem kell megértened, hanem az ügyet, amelyet képviselek.
- Hát erre még azt mondhatom Neked, amivel Te kezdted a beszélgetést. Azt, hogy sajnállak is, irigyellek is. A kettőt egyszerre. Mert szerelmesnek lenni – csak az a jó. Bízatlak is: feszegessed csak a pofonos ládát. De ha tudsz, tarts mértéket. Eszeden légy! Ha Jézus annyira jutott, amennyire, akkor te sem viheted nagyon sokra. Bele is keseredhetsz ám abba, amit csinálnunk kell majd veled *az Istentől kapott kinyilatkoztatás, a hagyomány, az egyház* nevében. Csupa kisbetűvel mondom most a kinyilatkoztatást, a hagyományt, az egyházat, de majd nagygyal írom, amikor rákényszerítesz bennünket, hogy megint lépünk egyet.
- Borzalmas, amit mondasz. Nem nyithattok? Nem tudtok Szeretet Kongregációt csinálni, ahogyan Küng kívánta? Ahova átutalhatnátok a magunk-féle hülyéket... hogy mi is virágozhassunk? Hogy ne legyetek egyedül csak ti a hiteles és – hogy is kell mondani? – az autoritatív egyház? Nem lehetnének mi ebben az egyházban legalább az elismert hülyék szektora?
- Azt hiszem, hogy ez nem lehetséges. Az utolsó zsinat megfogalmazott talán tíz mondatot is, amely korábban csak a hülye-szektorban volt hallható. S mi lett belőle? Lucianit nem láthatta halottkém, s Wojtyła behozta a főnököd Münchenből prefektusnak. Ha magyar volnál, tudnád, hogy mi a „*Mindent vissza!*”. Harmadára kurtították országukat, s hiába szavalták, nem kaptak vissza semmit sem. Roncalli nagyot álmodott. A te fajtából való volt, csak elmondhatatlanul ügyesebben csinálta a dolgát, mint Te. 78 éves koráig semmi jelentőséget nem árult el magáról. Ganútlanul választotta őt a konklávét átmeneti pápának. S ő is, és annak ellenére is, hogy ilyen ügyes volt, mire jutott...? Utána az Opus Dei nőtt meg, ha nem is abból nőtt, amit ő

csinált. De az ő zsinata után nőtt nagyhatalommá. Azért nem lehetséges, amit akarnál, mert a történelem mutatja, hogy reménytelen.

– Mi a reménytelen?

– Hogy mi? Hát a Názáreti ügye.

– Nekem muszály megvédenem az ügyét. Te, ha csak a fele igaz annak, amit írtál a Közleményben, akkor nem is lehet reménytelen.

– Igazad van, nem reménytelen. Csak akkor szét kell tudnod lőni a struktúrát, mert ebben a struktúrában a Luciani-k meghalnak a 31. napon.

– Jézusnak nincs gépfegyvere.

– Hát, ha nincs, akkor fogadd el azt az egyházat, amelyet találsz, ha jót akarsz magadnak. Azt, amelyben nincs szektor a *hülyék* számára.

– Nem fogadhatom el, mert ez azt jelentené, hogy átállok a hatalom, a fegyver, a gazdagok oldalára. Ott hagynám az Isten népét, a szegényeket. S a Názáretinek csak arra volt hatalma, hogy odaadja az életét.

– Drága Jánosom, ezzel mit akarsz mondani? Az ántivilágban még volt gramofónlemez, s az megsérülhetett, s olyankor a tű visszaugrott az előző barázdába. Kezded előlről?

– Kezdeném, ha még volna időd...

– Ezt a délutánt Reád szántam, de én már azt hittem, szövegezhethetjük, amit majd mondunk arra az este, ha híre megy kocsmázásunknak.

– Én még nagyon messze vagyok a szövegezéstől.

– Akkor mondjad csak barátom, ami fáj.

– Ide figyelj, Vilmos! A legbosszantóbb számomra a közleményedben, amikor arról beszélsz, hogy a megváltást redukálom Jézus halálig tartó hűségére. Hogy Krisztus halála az én számomra csak példa és nem szentség (adomány). Hogy a megváltást lecsökkentem moralizmusra.

– Mért, mi bajod vele?

– Még kérded? Az a bajom, hogy ami nekem csúcs, az Neked – csak. Nekem csúcs, hogy Jézus hajlandó – bocsánat a szóért! – megdöglöni is azért, amit igaznak tart, azaz hatalma van odaadni az életét. Neked meg a csúcs a szentség. Az, hogy elmondjuk a szentmisét, melyben emlékezünk arra, hogy Jézus megdöglött az Isten ügyéért.

– Javíthatatlan vagy. Mondjad meg már drága barátom, hogy mit csináljak? Értsd meg, ennyit tudunk: emlékezni. Mit akarnál tőlünk?

– Megmondjam?

– Igen, mondd meg!

– Misézés helyett – megdöglést. Olyan szöveget, amiért belénk lőnek. Azt az elátkoztatok moralizmust akarom. Példát és példát és példát... A mindenségit neki. Zsoltározás helyett – ahelyett hogy Isten miként fojtotta bele a fáraó seregét a Vörös tengerbe kedves zsidaiért– valamit, ami reményt tud nyújtani Latin-amerika vagy Afrika szegényeinek. Hogy *lesz még egyszer ünnep a világon, amikor elfárad a vész harangja, s a viszály elvérzik a csatákon. Hogy amikor a bőség kosarából egyaránt majd mindenki vehet, akkor van itt a Kánaán.*

– Ezeket a verseket akarod szavalni mise helyett?

– Nem helyette akarom, hanem melléje, elébe és fölébe. A misének emlékeznie kell arra, amit Jézus csinált abban az áldott és Kaifás-megátkozta három esztendőben. De ti liturgiát csináltok a miséből. Rubrikával, hogy mikor kell a karom felemelni, meg mikor engedhetem le; mikor kell letérdelnem, meg felállnom.

Jézus vacsorázott, ülve, és a barátai társaságában. Ma meg baráti vacsora helyet színi előadást tartunk kedves híveinknek. S közben arra emlékeztek, amit Jézus egyetlen egy alkalommal csinált. Nem arra, amit a három esztendő alatt tett.

– Jézus hagyta meg, hogy ezt csináljuk...

– Fészkes fekete fenét! Jézus azt hagyta meg, hogy a kenyérmegtöréssel, pohárbor-megívással emlékezzünk valamire. És nem egy vacsorára emlékezzünk. Azt hagyta meg, hogy Jézusra emlékezzünk, aki nem kötött megállapodást sem Kaifással, sem Pilátussal. Részlegesen sem, meg olyant sem, hogy nunciust küldhet annak földjére, akivel megállapodott. Jézusra, aki nagyon rosszul viselte Izrael vallási üzemét, a főpapok, írástudók, vének bölcs és gyilkos hülyéskedéseit. Aki olyan életet élt, hogy érdemet szerzett ezek előtt az urak előtt arra, hogy beelőjenek. Azaz hogy megostorozzák, keresztútra vigyék s megfeszítsék.

– Komplet hüllye vagy Jánoskám. Pontosan olyan, amilyen... – ezt azért inkább nem mondom ki... mármint azt, akire gondoltam, mert még elbíznád magad. Helyette inkább mást mondok. Te pályát tévesztettél. Színésznek kellett volna menned. Nem is annak, drámaírónak. Amit itt produkálsz nekem, azt megírhatnád egy színdarabban. Nem mondom, hogy kasszasikered lenne, de azért felfigyelnék rád. Mármint a Vatikán figyelne fel a darabra. Na, nem az én Kongregációm figyelne fel rád. Egy másik. Talán még meg sincs ez a Kongregáció. Ezt hamarább összehozná a főnök, mint a Küng ajánlotta Szeretet Kongregációt. Megvan. Kommunikációs Kongregáció. Figyelhetné a filmeket, a drámákat. S ennek múltja is van már. Feléleszthető lenne a Zsinat eltörölte index. Lehetne a neve ez is: Index Kongregáció.

– Vilmos, Vilmos, ne komolytalankodj, kizökkentesz a gondolataimból. Még ha ötven évvel korábban ajánlottad volna ezt, amikor valamivel fiatalabb voltam. Arról beszélj, hogy mi az, amit fölibe raksz a moralizmusnak. Tudom, hogy mit mondasz. Azt rakod fölibe, amit a Jóisten csinált. Mit csinált? Elküldte a Fiát, s mi kivégeztük, s ő meghalt. Aztán titokban feltámadt. Aztán felment a mennybe. Ez az a nagy, nagy misztérium, amitől megtáltosodik közleményíró ceruzátok. Ha meg én azt mondom, amit maga Jézus mondott, hogy *Példát adtam nektek. Hogy ahogyan én cselekedtem, ti is úgy tegyetek!* Ha ezt mondom, akkor én csak moralizálok. És ti mit csináltok... Kongregációtokban s az egész Vatikánban? Leborulva csodáljátok Isten hatalmas tetteit. S közleményt írtok, amikor én elkezdek firkálni arról, hogy Jézusról csak moralizálva lehet beszélni, és nincs más Jézusról szóló logosz, tudomány, mint a jezuológia, ami bizony, bizony moralizálás. Az Útról kell beszélnie. Az Útról, melyen ha sétálunk, eljön közénk az Isten Országá. S ennek a jezuológiának azokról a szegényekről kell beszélnie, akikkel ez a Jézus sorsazonosságot vállalt. De ha erről beszélek, akkor ti felemelitek a ceruzátokat és írjátok, hogy *a krisztológia egyházi megalapozása nem azonosítható a „szegények az egyházával”, mert annak az alapja az apostoli hitben található, amelyet az egyház továbbadott minden nemzedék számára. A teológusnak tudnia kell, hogy a teológia hittudomány, s ha egyébből indul ki, kiteszi magát az önkénynek, és annak, hogy rosszul képviseli magát a hitet.* Értsd meg végre, hogy herótom van a ti apostoli hitetektől s egyházi hittudományotoktól. Ettől az egész szövegtől én falra mászok. Ebben benne van Jézus egyházi elárulásának kétezer esztendő története. Benne az, hogy mi is keresztre feszítettünk egy hülye moralizálót.

– Ez az a pillanat, amikor Saragozza piacán Dosztojevszkij nagy inkvizitora fel-emeli ujját, rámutat Jézusra, s a katonái már viszik is a börtönbe. Viszik, hogy az éj folyamán fölkeresse börtönében az inkvizitor Jézust és megmondja neki: *Menj vissza! Amit akartál, az nem lehetséges.*

Ami lehetséges, azt csinálja az egyház és az inkvizíció. Jánosom, vége a párbeszédnek. Kitöltöm poharainkba, ami még benne van az üvegben, megisszuk, s elmegyünk haza.

- És a rezümé, amit összeállítunk?
- Nem állítok össze semmit. Ha a főnök megkérdezné, hogy mire mentem veled, megmondom neki a valóságot.
- Mi az?
- Amit már mondtam. Azt, hogy komplett hülye vagy – már megbocsáss!

[*A színdarab szerzője: Bulányi György*]